

**Valsts pētījumu programma
LETONIKA LATVISKAS UN EIROPEISKAS SABIEDRĪBAS ATTĪSTĪBAI**

projekta

**Jauni risinājumi demogrāfijas un migrācijas procesu izpētē
latviskas un eiropiskas zināšanu sabiedrības attīstībai
(DemoMigPro)**

noslēguma konference

**LATVIJAS
UNIVERSITĀTE**

Valsts pētījumu programma
LETONIKA LATVISKAS UN EIROPEISKAS SABIEDRĪBAS ATTĪSTĪBAI

projekts

**Jauni risinājumi demogrāfijas un migrācijas procesu izpētē
latviskas un eiropiskas zināšanu sabiedrības attīstībai (DemoMigPro)**

prof. Gundars Bērziņš
Latvijas Universitātes rektors

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

LETONIKA LATVISKAS UN EIROPEISKAS SABIEDRĪBAS ATTĪSTĪBAI

Jauni risinājumi demogrāfijas un migrācijas procesu izpētei latviskas un eiropiskas zināšanu sabiedrības attīstībai

Projekta mērķis: sniegt jaunas zināšanas un risinājumus demogrāfisko pārmaiņu un migrācijas procesu izpētei, lai veicinātu ilgtspējīgu sabiedrības attīstību Latvijā.

Projektu vada: **prof. Zaiga Krišjāne**

Projektu īsteno: **Latvijas Universitāte**

Sadarbības partneri:

 demomigpro.lu.lv

 demomig@lu.lv

 [@DemoMigPro](https://www.facebook.com/DemoMigPro)

LETONIKA LATVISKAS UN EIROPEISKAS SABIEDRĪBAS ATTĪSTĪBAI

Jauni risinājumi demogrāfijas un migrācijas procesu izpētei latviskas un eiropiskas zināšanu sabiedrības attīstībai

Izpētes virzieni:

- Demogrāfijas un migrācijas procesu analīze, tai skaitā lokālie un starptautiskie tiesiskie aspekti, efektīva vadība;
- Remigrācijas stimulēšana, talantīgu speciālistu migrācijas jautājumi, tostarp intelektuālā darbaspēka aizplūšana, ieplūšana, noturēšana;
- Diasporas sadarbības tīklu stiprināšana, tai skaitā kultūras, zinātnes, augsto tehnoloģiju un radošo industriju sfērā;
- Jaunatbraucēju integrācija un iekļaujoša sabiedrība.

SASNIEGTIE REZULTĀTI

Oriģināli zinātniskie raksti, kas iesniegti vai pieņemti publicēšanai Web of Science vai SCOPUS datubāzēs iekļautajos žurnālos vai konferenču rakstu krājumos	12
Oriģināli zinātniskie raksti, kas iesniegti vai pieņemti publicēšanai zinātniskajos izdevumos vai konferenču rakstu krājumos, kuri iekļauti datubāzē ERIH PLUS	8
Rīcībpolitikas ieteikumi un ziņojumi par rīcībpolitiku ietekmi	7
Sekmīgi aizstāvēts maģistra darbs projekta tematikā	6
Zināšanu koprades semināri	6
Organizētas konferenču sekcijas un koferences	6
Iesniegti projekta pieteikumi starptautiskā vai nacionālā pētniecības un attīstības projektu konkursā	7
Zināšanu koprades pasākumi	5

DEMOGRĀFISKĀS SITUĀCIJAS IZMAIŅAS UN VĒRTĒJUMI

Juris Krūmiņš ○ Atis Bērziņš ○ Aleksandrs Dahs ○ Kristīne Lece

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

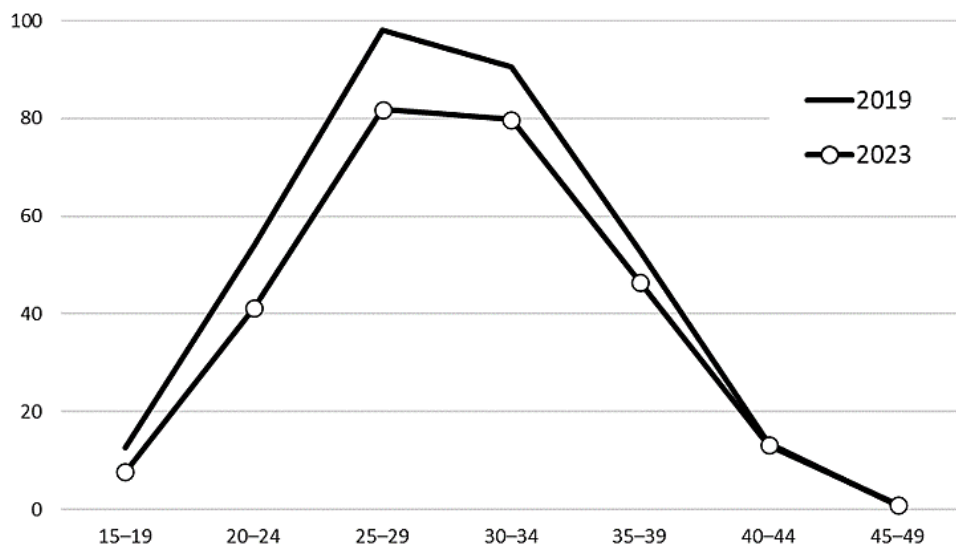
EKONOMIKAS UN
SOCIĀLO ZINĀTŅU
FAKULTĀTE

IEVADS - JAUNS POSMS DEMOGRĀFISKĀS SITUĀCIJAS IZPĒTĒ

- ❖ Demogrāfiskās situācijas apzināšanā Latvijā aizvadītajos gados kopš 2011. g. tautas skaitīšanas statistiskajā uzskaitē un analīzē ir ieviestas virkne inovāciju, kas sekmē valsts un tās teritoriālo vienību demogrāfiskās attīstības padziļinātas izpētes iespējas.
- ❖ Laika posmu kopš 2008.-2009. g. ekonomiskās krīzes Latvijā raksturo visumā stabila sociāli ekonomiskās situācijas uzlabošanās (iekšzemes kopprodukta uz vienu iedzīvotāju pieaugums, bezdarba un iedzīvotāju emigrācijas samazināšanās).
- ❖ Sākotnēji vērojamais dzimstības vispārējā līmeņa pieaugums viesa optimismu arī par tā turpinājumu nākotnē.
- ❖ Faktiski 2020. g. dzimušo skaits sasniedza tikai 17,5 tūkstošus. 2010.-2020. g. periodā Latvija joprojām ietilpa to septiņu ES valstu grupā, kuras raksturoja negatīvs dabiskais un migrācijas pieaugums.
- ❖ 21. gs. otrās desmitgades sākums raksturojas ar Covid-19 pandēmijas izplatību un tās ierobežojumiem, kas Latvijā aizsākās 2020. g. martā un atstāja ietekmi gan uz valsts sociāli ekonomisko, gan demogrāfisko attīstību.
- ❖ Jaunais teritoriālais iedalījums (pēc 2021. g. administratīvi-teritoriālās reformas) radīja jaunus izaicinājumus teritoriālās statistikas laika rindu pārrēķiniem un reģionālās demogrāfijas pētījumiem.
- ❖ Sociāli politisku nedrošību un ietekmi uz ekonomikas attīstību un demogrāfisko situāciju izraisīja Krievijas militārā agresija Ukrainā 2022. g. 24. februārī.
- ❖ Patvēruma meklētāju ierašanās no Ukrainas izmainīja demogrāfisko situāciju Latvijā un citviet. Migrācijas saldo 2022. g. Latvijā pirmoreiz pēc vairāk kā 30 gadiem kļuva pozitīvs, kas pārsniedza iedzīvotāju negatīvo dabisko pieaugumu un noteica iedzīvotāju skaita pieaugumu.

DZIMSTĪBA UN TAUDAS ATAUDZE

Zems dzimstības un augsts vispārējās mirstības līmenis iedzīvotāju sastāva novecošanas rezultātā noved pie negatīva dabiskā pieauguma. Kopš 2017. g. dzimušo skaits Latvijā vidēji gadā samazinājās par vairāk nekā tūkstoti un 2023. gadā (14,5 tūkst.) tas bija zemākais pēdējo simts gadu laikā.

1. attēls. Dzimstības vecumkoeficienti Latvijā 2019. un 2023. gadā (dzīvi dzimušo skaits uz 1000 attiecīgās vecuma grupas sievietēm)

Avots: CSP datu bāze. Autoru aprēķins.

1. tabula. Dzimušo skaita izmaiņas Latvijā un to sadalījums pa faktoriem, 2019.–2023. g.

Laika periods, gadi	Dzimušo skaita izmaiņas	tajā skaitā pa faktoriem		Dzimstības intensitātes izmaiņu faktora īpatsvars dzimušo skaita izmaiņās, %
		sieviešu skaita reprodūktīvajā vecumā (15-49) pa vecuma grupām izmaiņu ietekmē	dzimstības intensitātes izmaiņu ietekmē	
2021. pret 2019.	-1366	-1045	-321	23,5%
2023. pret 2021.	-2930	-736	-2194	74,9%

Avots: CSP datu bāze. Autoru aprēķins.

Noturīga tendence Latvijā ir dzimstības atlikšana uz vēlāku mātes vecumu, cerot vispirms nostiprināt materiālo stāvokli, iegūt izglītību, izveidot karjeru. Veiktie pētījumi sniedz pierādījumus, ka sakarība starp ienākumiem un pirmo bērnu dzemdībām divdesmit gadu laikā ir kļuvusi izteiktāka gan vīriešiem, gan sievietēm.

2. tabula. Mātes izglītības līmenis un vidējais vecums Latvijā, piedzimstot pirmajam bērnam, 2019. un 2023. g.

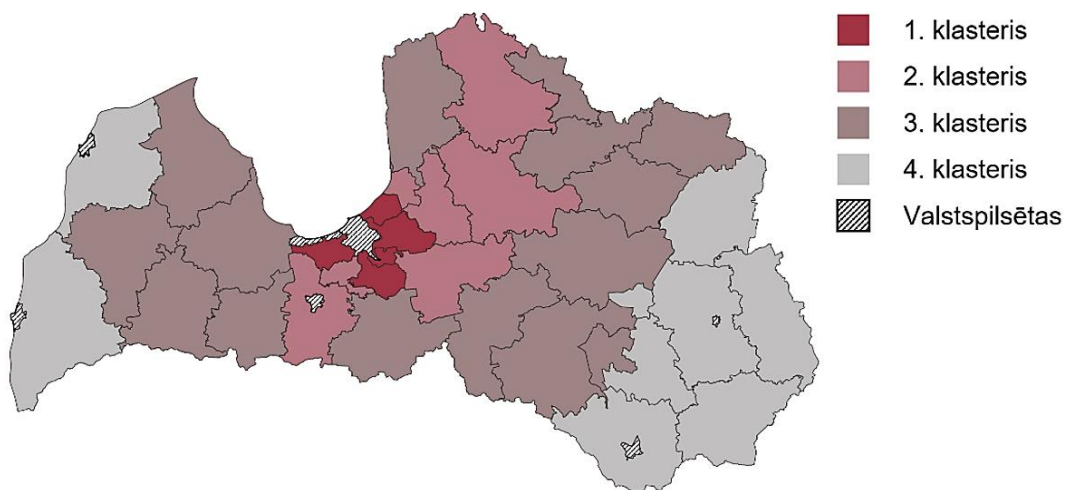
Mātes izglītības līmenis	Mātes vidējais vecums, piedzimstot pirmajam bērnam	
	2019. g.	2023. g.
Pavisam, t.sk.	27,3	28,0
zemāka par vidējo	21,3	21,5
vidējā	25,9	26,4
augstākā	29,8	30,6

Avots: CSP datu bāze. Tabula IDM050.

REĢIONĀLĀS DEMOGRĀFISKĀS SITUĀCIJAS TIPOLOĢIJA (1)

Nehierarhiskās klasteru analīzes metodoloģijas izmantošana sniedz iespēju klasificēt novadu pašvaldību grupas, pamatojoties uz novadu galvenajiem demogrāfiskajiem rādītājiem, kā arī ļauj novērtēt demogrāfiskās situācijas attīstību (Dahs, Krumins, 2024). Izmantojot pieejamo statistisko informāciju, ir noteikta Latvijas novadu demogrāfiskā tipoloģija.

Klasteru analīzē izmantota Latvijas novadu pašvaldību struktūra saskaņā ar 2021. gada administratīvi teritoriālo reformu.

2. attēls. Latvijas novadu klasteri pēc to pamata demogrāfiskajiem rādītājiem, 2019.-2022. g.

Avots: autoru aprēķini, izmantojot CSP datus.

Piezīme: Pētījumā apskatīti novadi, kuru sastāvā ir lauku teritorijas.

Kartē uzrādītos četrus klasterus var raksturot pēc to indikatīvām pašvaldībām jeb medoidiem, t.i. novadiem, ap kuriem izveidoti attiecīgie klasteri.

3. tabula. Latvijas novadu klasteru indikatīvās pašvaldības (medoidi) atbilstoši četru klasteru modelim, 2019.-2022. g.

Klastera Nr.	Pašvaldība	Iedzīvotāju blīvums (iedz. / km ²) 2021. gadā	Dabiskais pieaugums 2019.-2022.g. pret 2019. g. 1.janv., %	Migrācijas saldo 2019.-2022.g., pret 2019.g. 1.janv., %	Vīriešu skaita attiecība pret sieviešu skaitu (15-64 g.v.) 2021. g. 1.janv.	Bērnu (0-14 g.v.) skaits uz 100 senioriem (65+ g.v.) 2021. g. 1. janv.	Senioru demogrāfiskā slodze (65+ g.v.) 2021. g. 1. janv.
1.	Mārupes nov.	108	3,6	17,8	0,94	269,5	0,17
2.	Ogres nov.	33	-2,2	2,2	0,98	91,0	0,32
3.	Talsu nov.	13	-4,0	-1,2	1,04	69,9	0,34
4.	Augšdaugavas n.	11	-8,0	-2,9	1,14	44,6	0,37

Avots: autoru aprēķini, izmantojot CSP datus.

REĢIONĀLĀS DEMOGRĀFISKĀS SITUĀCIJAS TIPOLOĢIJA (2)

Gandrīz visas valstspilsētas (izņemot Liepāju un Ventspili) ir saglabājušas pozitīvu migrācijas saldo. Tomēr iedzīvotāju dabiskais pieaugums visās valstspilsētās ir bijis negatīvs. Turklāt valstspilsētās ir būtisks sieviešu skaita pārsvars pār vīriešu skaitu darbspējas vecumā, kas ir raksturīgi blīvi apdzīvotām pilsētu teritorijām.

Iedzīvotāju skaita izmaiņu un vecuma struktūras ziņā salīdzinoši labākās pozīcijās atrodas valstspilsētas ar viszemāko iedzīvotāju blīvumu – Jūrmala un Jelgava, ko var daļēji izskaidrot ar abu šo pilsētu atrašanos Rīgas metropoles ietekmes areālā un līdzību ar blīvi apdzīvotajiem pirmā klastera novadiem.

4. tabula. Latvijas valstspilsētu demogrāfiskās attīstības indikatori, 2019.-2022.g.

Klastera Nr.	Valstspilsēta	Iedzīvotāju blīvums (iedz. / km ²) 2021. gadā	Dabiskais pieaugums 2019.-2022.g. pret 2019.g. 1.janv., %	Migrācijas saldo 2019.-2022.g., pret 2019.g. 1.janv., %	Vīriešu skaita attiecība pret sieviešu skaitu (15-64 g.v.) 2021. g. 1.janv.	Bērnu (0-14 g.v.) skaits uz 100 senioriem (65+ g.v.) 2021. g. 1. janv.	Senioru demogrāfiskā slodze (65+ g.v.) 2021. g. 1. janv.
1	Rīga	2001	-3,4	0,1	0,89	72,0	0,34
2	Daugavpils	1112	-5,4	0,1	0,91	62,3	0,38
3	Jelgava	913	-2,0	0,6	0,93	94,0	0,31
4	Jūrmala	497	-1,7	6,5	0,95	67,9	0,36
5	Liepāja	999	-2,9	-0,1	0,90	78,9	0,35
6	Rēzekne	1534	-4,8	0,3	0,84	69,5	0,36
7	Ventspils	575	-4,2	-0,9	0,93	64,7	0,38

Avots: autoru aprēķini, izmantojot CSP datus.

IEŅĀKUMU SALĪDZINĀJUMS MĀJSAIMNIECĪBĀS AR BĒRNIEM (1)

Mājsaimniecības, kurās aug bērni līdz 12 gadu vecumam, veido 20,3% no Latvijas privātajām mājsaimniecībām;

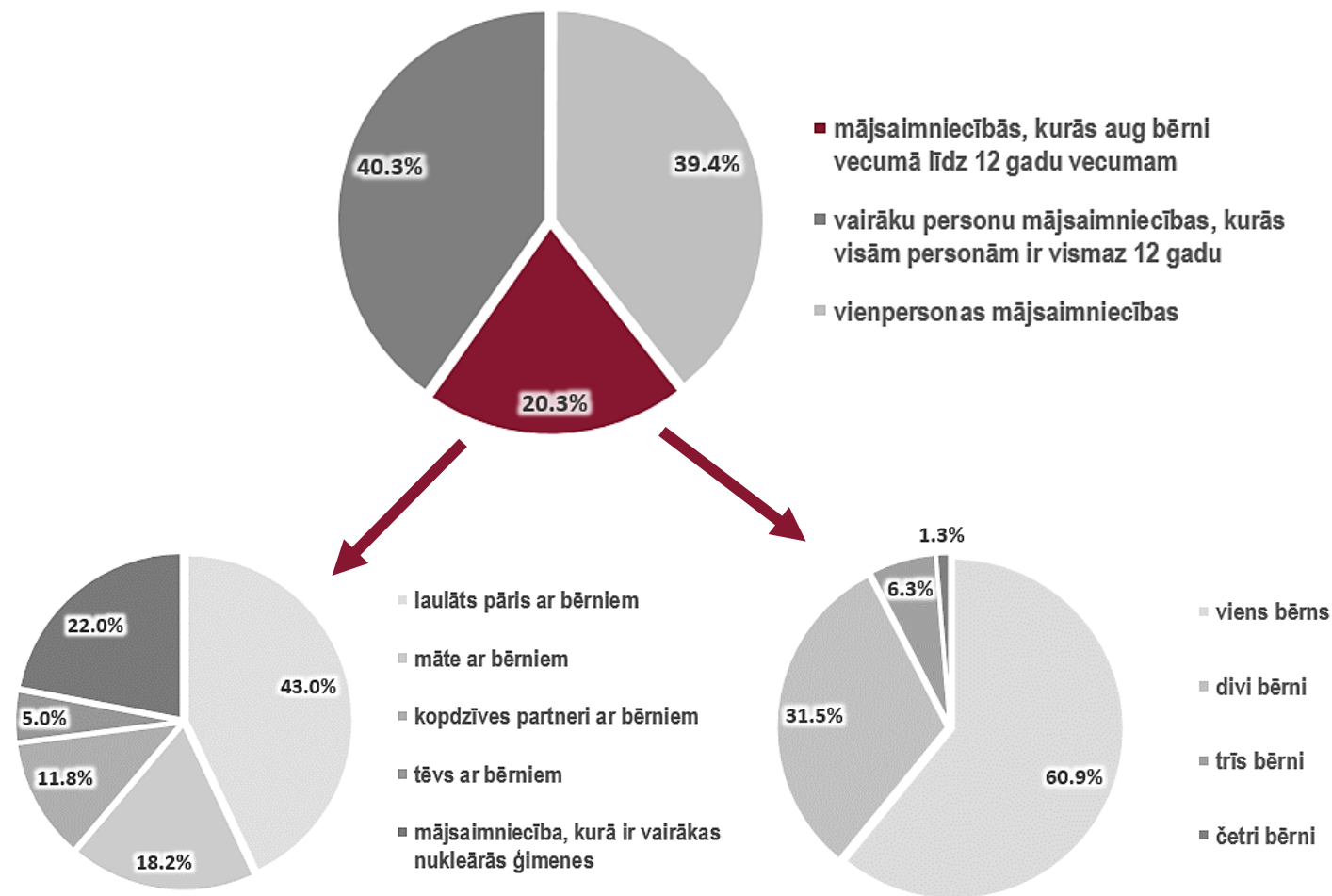
No tām:

- ❖ 43,0% no šīm mājsaimniecībām veido laulāts pāris ar bērniem;
- ❖ 60,9% no šīm mājsaimniecībām ir tikai viens bērns līdz 12 gadu vecumam.

Kā šo mājsaimniecību ienākumus ietekmē to tips un bērnu skaits (līdz 12 gadu vecumam) tajās?

3. attēls. Mājsaimniecības, kurās aug bērni līdz 12 gadu vecumam, citu Latvijas privāto mājsaimniecību vidū, sadalījums pēc ģimenes stāvokļa un bērnu skaita 2023.g

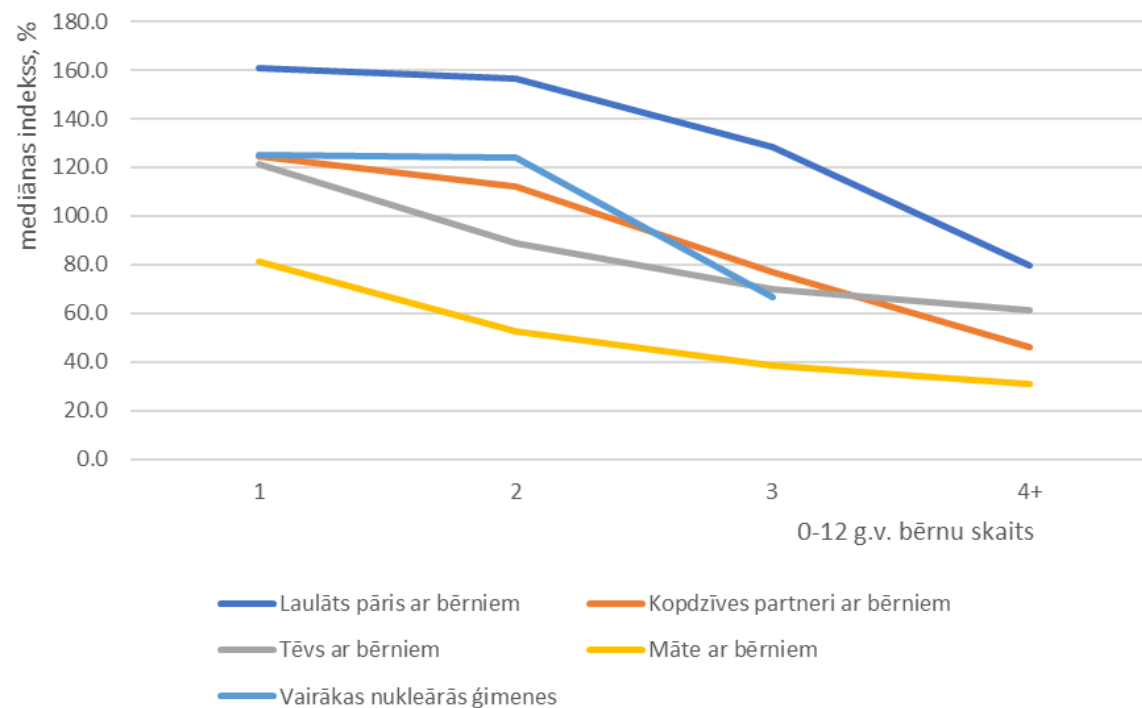
Avots: autoru aprēķini, izmantojot CSP datus.

IEŅĀKUMU SALĪDZINĀJUMS MĀJSAIMNIECĪBĀS AR BĒRNIEM (2)

- ❖ Laulāta pāra ģimenēs un mājsaimniecībās, ko veido vairākas nukleārās ģimenes, ienākumu mediāna viena un divu bērnu ģimenēs ir praktiski vienāda, bet samazinās līdz ar trešo bērnu.
- ❖ Pārējos mājsaimniecību tipos ienākumu mediāna samazinās jau, sākot ar otro bērnu.
- ❖ Ienākumu ziņā vissliktākajā situācijā ir ģimenes, kurās māte viena pati audzina trīs un vairāk bērnus.
- ❖ Pastāv samērā liela atšķirība starp laulāta pāra ar bērniem un kopdzīves partneru ar bērniem ienākumiem. Tas varētu būt saistīts ar dzīves posmu, kurā kopdzīves partneru statuss ir pagaidu situācija, vēlāk pārejot uz reģistrētu kopdzīvi ar bērniem un ienākumu palielināšanos.

$$\text{ienākumu mediānas indekss (mājsaimniecību grupa)} = \frac{\text{ienākumu mediāna (mājsaimniecību grupa)}}{\text{ienākumu mediāna (visas mājsaimniecības)}} * 100 \%$$

4. attēls. Latvijas mājsaimniecību tipu ar bērniem līdz 12 gadu vecumam ienākumu uz vienu ekvivalento patērētāju mediānas indeksi (procentos pret Latvijas visu tipu privātajām mājsaimniecībām ar un bez bērniem), 2018. – 2022. g.

Piezīme: Mājsaimniecības, ko veido vairākas nukleārās ģimenes ar četriem un vairāk bērniem, nav analizētas to nelielā skaita dēļ (tādu mājsaimniecību ir 1-3 katrā gadā).

Avots: autoru veidots, izmantojot LR CSP datus.

DEMOGRĀFISKĀS ATTĪSTĪBAS SKATĪJUMS NĀKOTNĒ

Dažādu Latvijas pētnieku grupu un institūciju 21. gs. sākumā veiktās demogrāfiskās prognozes liecina, ka tuvākajā desmitgadē varam sagaidīt valsts iedzīvotāju skaita samazinājumu.

Arī starptautisku institūciju prognožu aprēķini, liecina, ka tuvākajās desmitgadēs panākt būtisku Latvijas iedzīvotāju skaita palielināšanos ir problemātiski.

5. tabula. Latvijas iedzīvotāju perspektīvā skaita jaunākās prognozes (tūkst.)

Prognožu izpildītāji un prognožu aprēķinu bāzes gads	Latvijas iedzīvotāju skaita prognoze, tūkst.	
	2030. g.	2040. g.
Eurostat - Europop2023, 2022. g.	1756	1587
OECD, 2022. g.	1746	1580
Pasaules banka, 2022. g.	1754	1604
ANO, 2022. g.	1785	1647
VPP projekta "DemoMig" pētnieku grupa, 2021. g.	1752	1598

Avots: EUROPOP2023; UN World Population Prospects 2024; OECD; World Bank

6. tabula. Eurostat iedzīvotāju skaita prognožu un rādītāju hipotēžu salīdzinājums, Latvija 2030. un 2040.g.

	Europop2019		Europop2023	
	2030.g.	2040.g.	2030.g.	2040.g.
Prognozētais iedz. skaits (tūkst.)	1713	1536	1756	1587
Summārais dzimstības koef., ‰	1,64	1,67	1,59	1,63
Mūža ilgums vīriešiem, gadi	73,3	75,9	72,6	75,4
Mūža ilgums sievietēm, gadi	82,1	83,9	81,5	83,4
Migrācijas saldo (tūkst.)	-7,3	-4,7	-7,4	-2,4

Avots: autoru veidots, izmantojot Eurostat 2023 datus

Eurostat jaunākās prognozes paredz Latvijas iedzīvotāju kopskaita samazināšanos līdz 1756 tūkst. 2030. gadā un 1587 tūkst. 2040. gadā. Turpinās samazināties dzimušo skaits. Prognozēto dzimušo skaitu nelabvēlīgi ietekmēs reproduktīvā vecuma sieviešu skaita izmaiņas. Sieviešu skaits 25-39 gadu vecumā samazināsies straujāk nekā iedzīvotāju kopskaits. Sagaidāms, ka 2040. gadā minētajā vecumā sieviešu būs par 32% mazāk nekā 2023. gadā.

SECINĀJUMI

- ❖ Dzimstības samazināšanos ir veicinājuši dzimstības intensitātes samazināšanās, vidējā mātes vecuma palielināšanās un izmaiņas reproduktīvā vecuma sievietes vecuma sastāvā. Dzimstības līmeņa palielināšanai ir izšķirīga nozīme vismaz vienkāršas paaudžu nomaiņas, kā arī cilvēku kapitāla atjaunošanas nodrošināšanai.
- ❖ Demogrāfiskās izaugsmes novadi atrodas valsts centrālajā daļā - galvenokārt galvaspilsētas Rīgas metropoles teritorijā. Iedzīvotāju dabiskais pieaugums visās valstspilsētās joprojām ir negatīvs. Ārpus Rīgas metropoles zonas esošo apdzīvoto vietu suburbanizācijas procesi ir īpaši svarīgi apkārtesošo lauku teritoriju revitalizācijā.
- ❖ Bērnu skaitam ir būtiska ietekme uz mājsaimniecību ienākumu līmeni uz vienu ekvivalento patērētāju. Kopīgu dzīves posmu ar bērniem uzsākot, kopdzīves partneru statuss var būt pagaidu situācija, ko turpmāk nomaina gan laulība, gan ienākumu palielināšanās šādās mājsaimniecībās ar bērniem.
- ❖ Saskaņā ar prognozēm, demogrāfisko attīstību ietekmēs dzimstība zem vienkāršas paaudžu nomaiņas līmeņa, mūža ilguma mērens pieaugums un negatīvs ārējās migrācijas saldo. Iedzīvotāju sastāva novecošanās saistībā ar gaidāmo darbības vecuma iedzīvotāju kontingenta sarūkšanu kļūs par nozīmīgu izaicinājumu sociāli ekonomiskai attīstībai.

IEDZĪVOTĀJU IEKŠZEMES MIGRĀCIJAS DINAMIKA LATVIJAS REĢIONOS UN APDZĪVOTAJĀS VIETĀS

Zaiga Krišjāne ◦ Jānis Krūmiņš ◦ Elīna Apsīte-Beriņa ◦ Māris Bērziņš

VPP
Valsts pētījumu
programma

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

EKSAKTO ZINĀTŅU
UN TEHNOĻĪJU
FAKULTĀTE

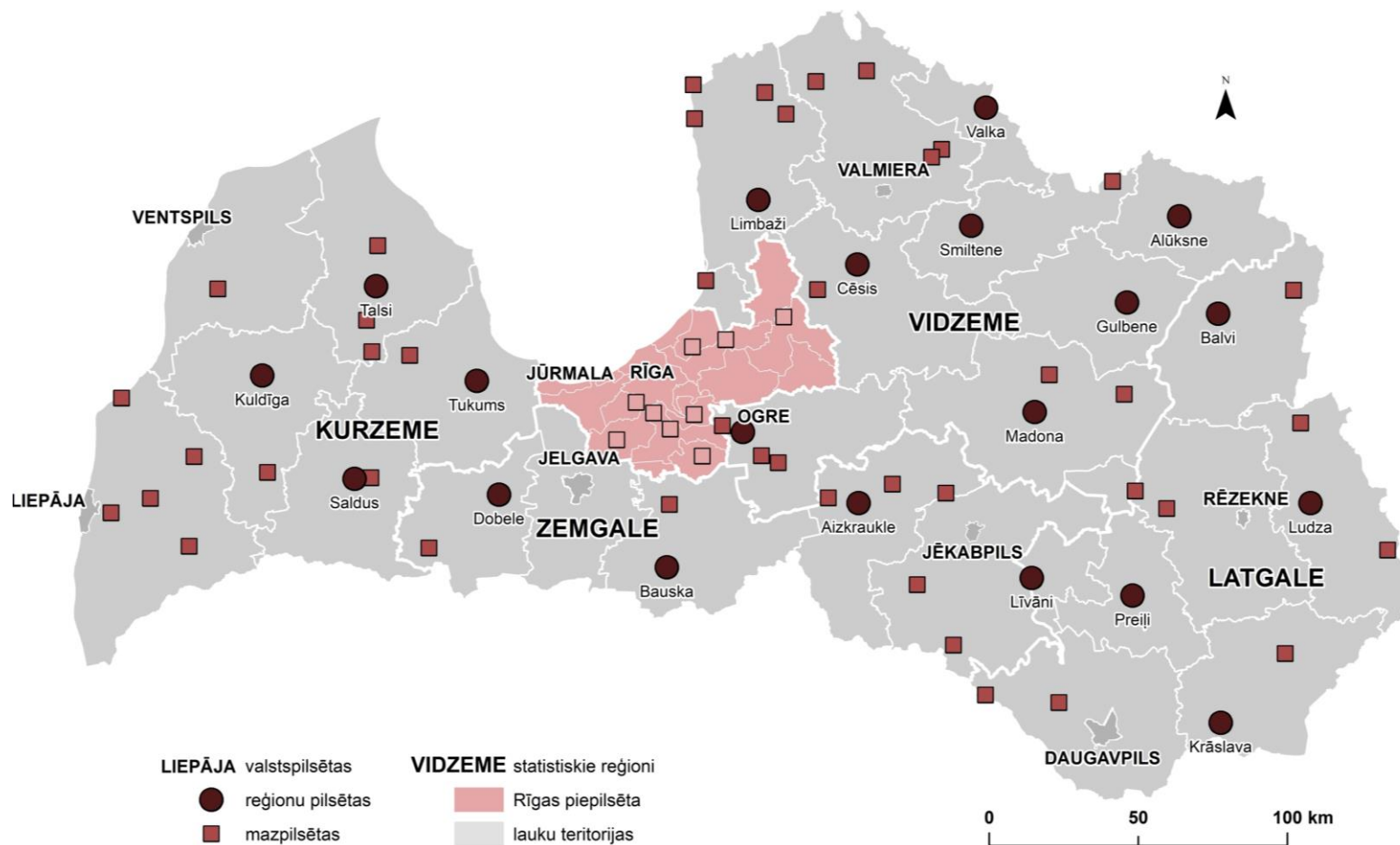
PĒTĪJUMA MĒRĶIS UN IETVARS

Analizēt iekšzemes **migrācijas plūsmas** (reģioni, apdzīvojums), dzīvesvietu mainījušo **izvietojumu** (ģeotelpiska analīze) un migrācijā iesaistīto **iedzīvotāju sastāvu**

- ❖ Radikālas demogrāfisko procesu izmaiņas: **Trešā demogrāfiskā pāreja** (Coleman 2006; Van de Kaa 2002; Lee 2002);
- ❖ ‘**Lēnās**’ un ‘**ātrās**’ demogrāfijas paradigma (Billari 2022);
- ❖ Iekšzemes migrācijas nozīme iedzīvotāju skaita izmaiņās Latvijā;
- ❖ Atsevišķu gadu izvēle: 1-gada migrācijas dati pēc tautskaitēm (2000; 2011; 2021);
- ❖ Raksturīgi ‘**pagriezienu punkti**’ aplūkotajos gados (dažādās krīzes);
- ❖ Iekšzemes migrācijā iesaistīto iedzīvotāju sastāvs.

LATVIJAS REĢIONI UN APDZĪVOTĀS VIETAS

vairākas administratīvi teritoriālās reformas, apdzīvojuma hierarhijas līmeņi

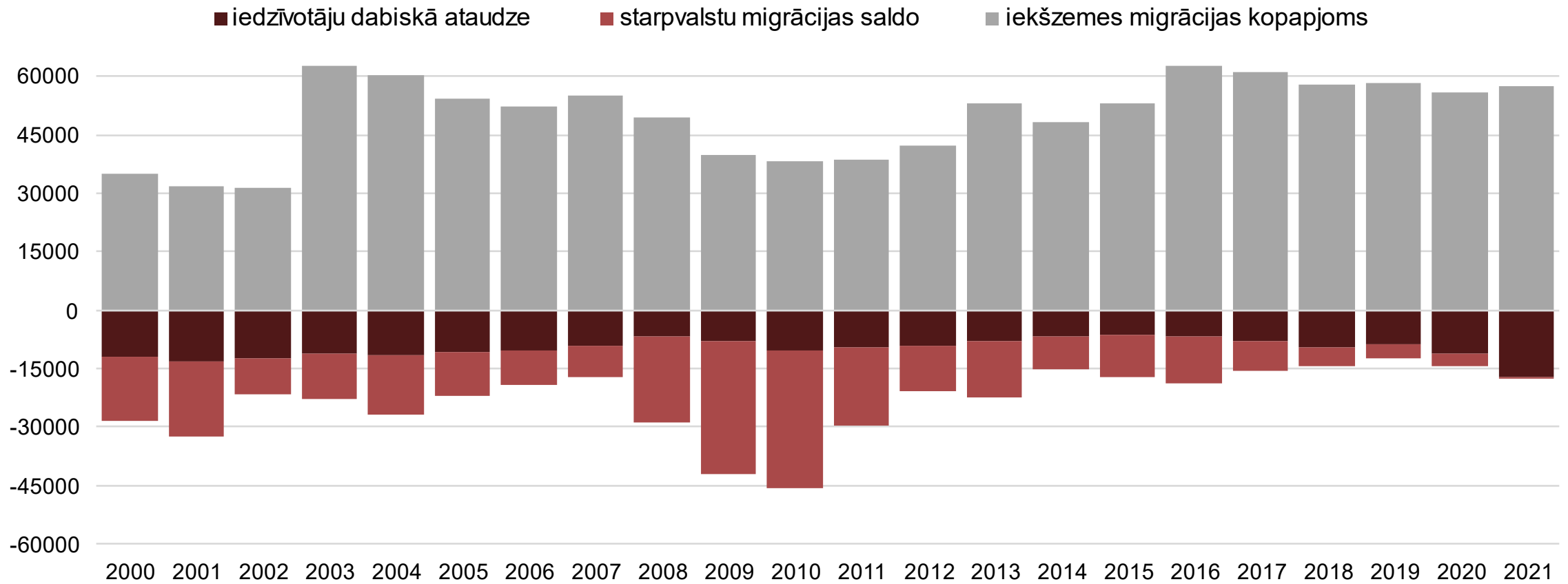

- ❖ Galvaspilsēta Rīga
- ❖ Rīgas piepilsētas zona novadi un pilsētas
- ❖ Valstspilsētas (7)
- ❖ Reģionālie centri (20)
- ❖ Mazpilsētas (43)
- ❖ Lauki novadu lauku teritorijas

Reģioni
funkcionālā pieeja

IEDZĪVOTĀJU SKAITA IZMAIŅU IEMESLI LATVIJĀ

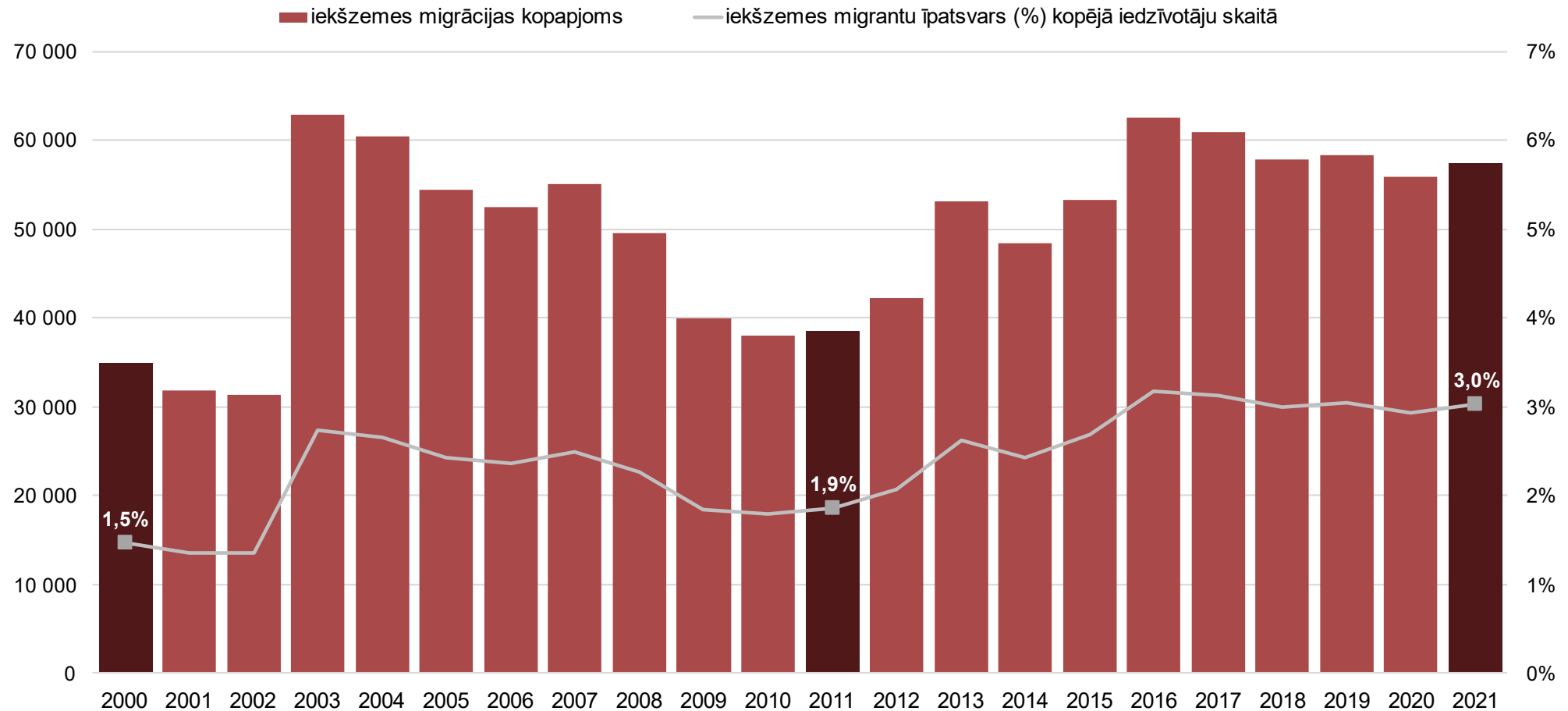
2000.-2021.g.

avots: izveidots pēc LR Centrālās statistikas pārvaldes datiem

IEDZĪVOTĀJU IEKŠZEMES MIGRĀCIJA LATVIJĀ

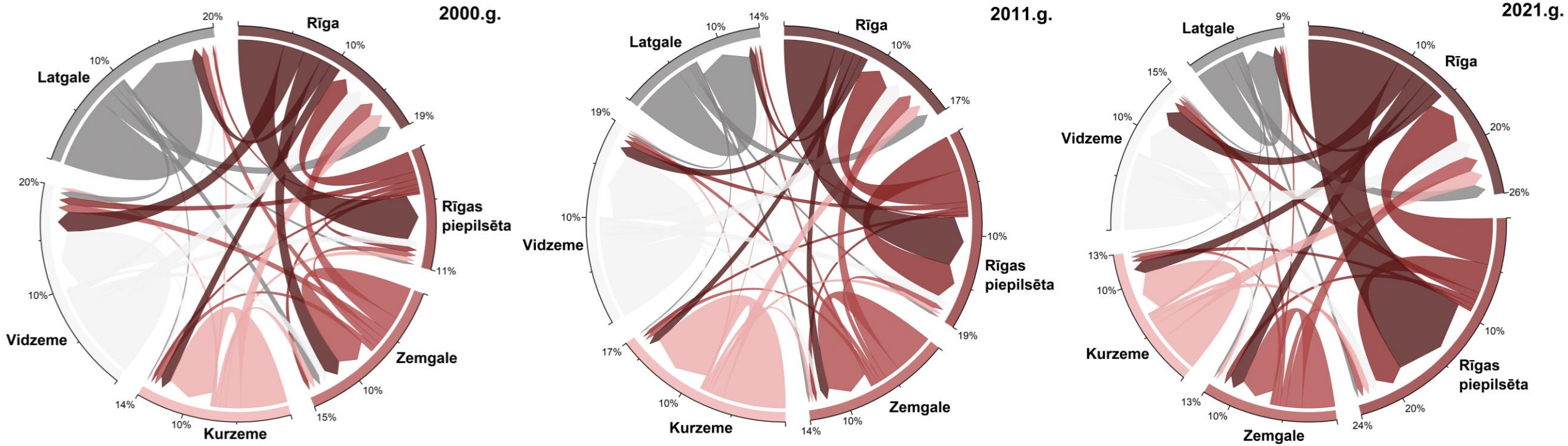
2000.-2021.g.

avots: izveidots pēc LR Centrālās statistikas pārvaldes datiem

IEKŠZEMES MIGRĀCIJA

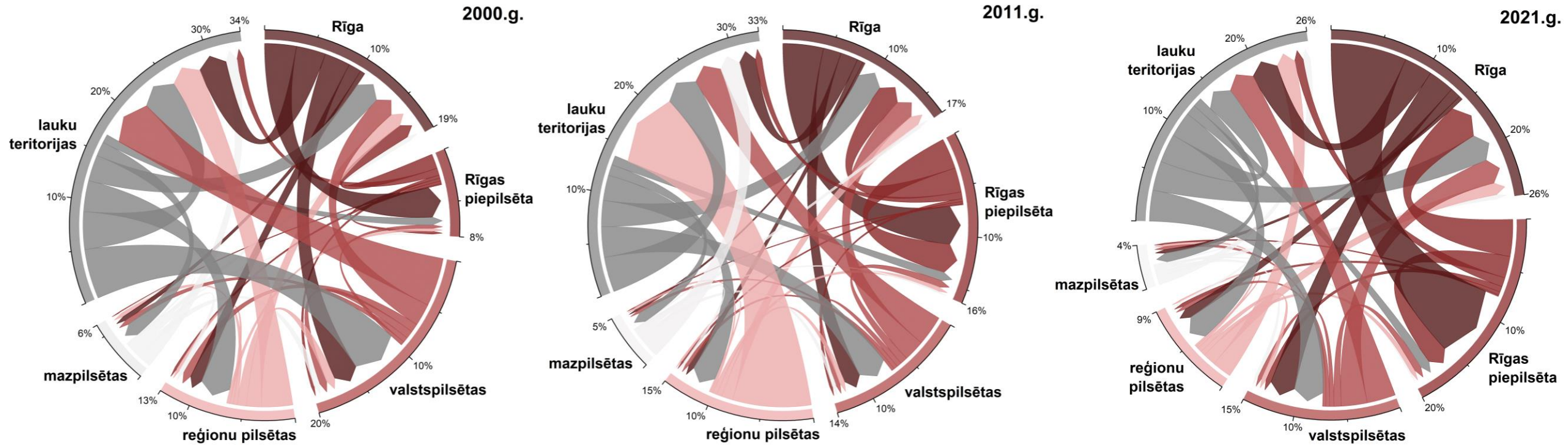
reģistrētās iekšzemes migrācijas plūsmas Latvijas reģionos

avots: izveidots pēc LR Centrālās statistikas pārvaldes datiem

IEKŠZEMES MIGRĀCIJA

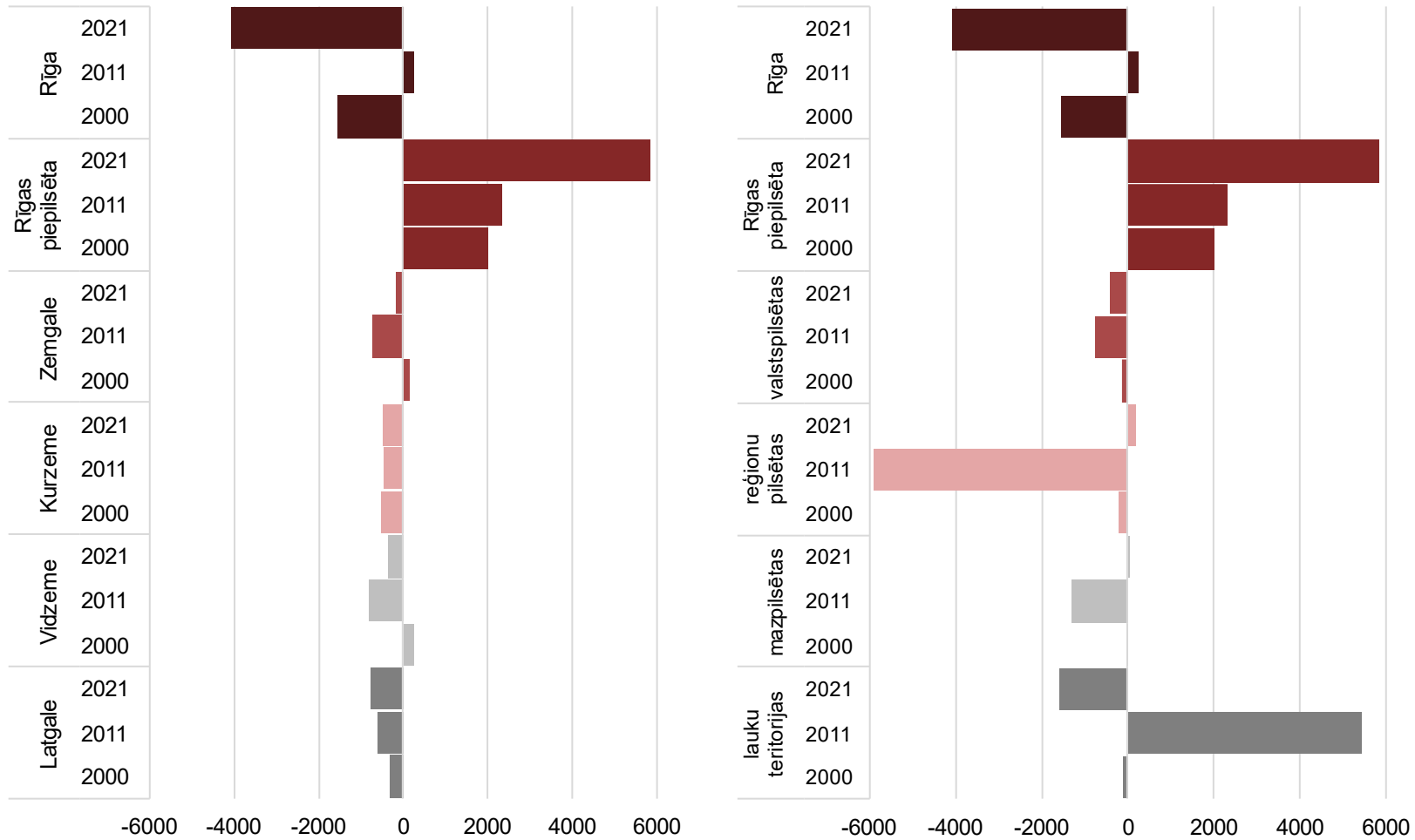
reģistrētās iekšzemes migrācijas plūsmas Latvijas apdzīvojumā

avots: izveidots pēc LR Centrālās statistikas pārvaldes datiem

IEKŠZEMES MIGRĀCIJA

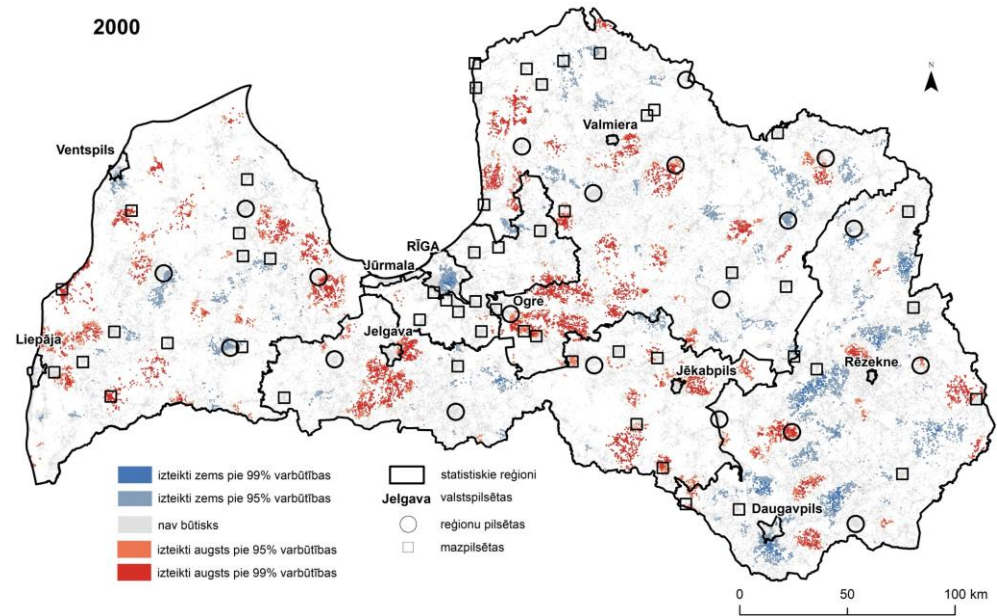
reģistrētās migrācijas saldo sadalījums reģionos un apdzīvotajās vietās

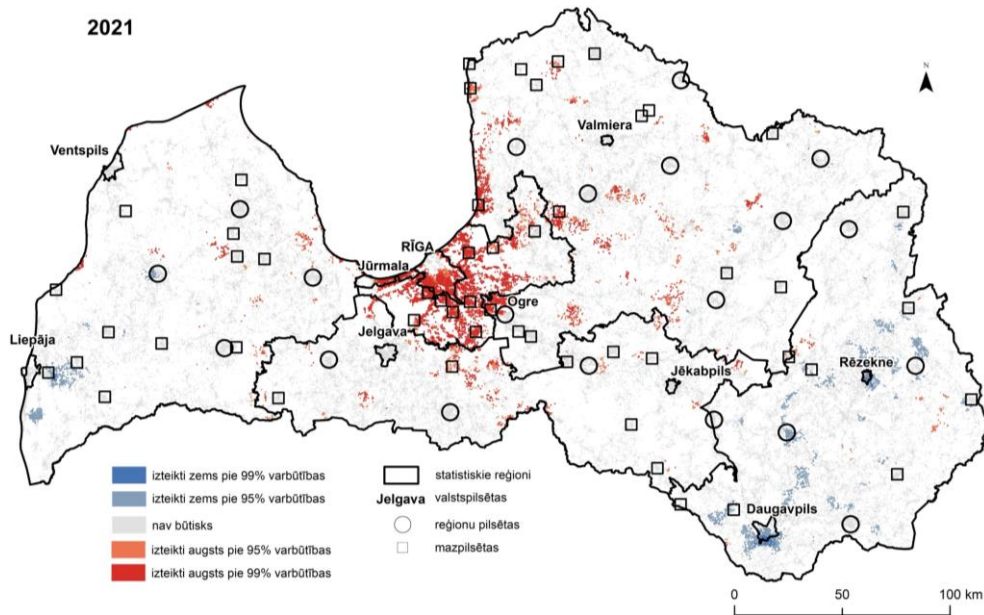
IEKŠZEMES MIGRĀCIJA

Dzīvesvietu mainījušo izvietojuma
ģeotelpiska analīze
(karstie-aukstie punkti)

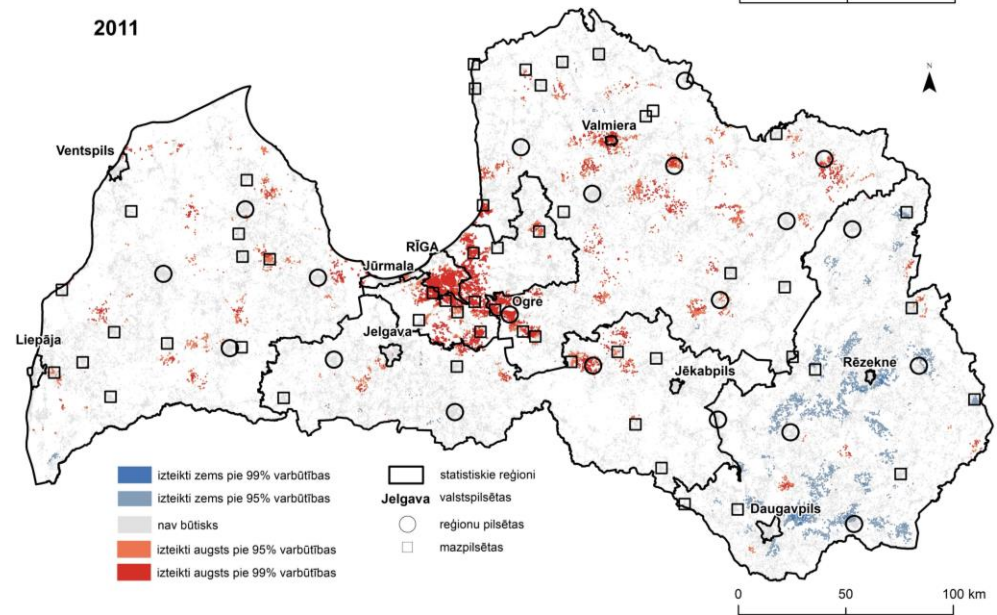
2000

2021

2011

IEKŠZEMES MIGRANTI

migrācijā iesaistīto iedzīvotāju sociāli-demogrāfiskais sastāvs

Iekšzemes migrācijā iesaistīto salīdzinājums ar dzīvesvietu nemainījušiem Latvijas iedzīvotājiem

- ❖ mazāks **sieviešu** īpatsvars migrantu vidū;
- ❖ zemāks **vidējais vecums** dzīvesvietu mainījušiem;
- ❖ iekšzemes migrācijā pārsvarā iesaistās **latvieši**;
- ❖ nedaudz lielāks **nodarbināto** iedzīvotāju īpatsvars dzīvesvietu mainījušo vidū;
- ❖ dzīvesvietu mainījušo vidū vairāk **augstāko izglītību** ieguvušo;
- ❖ lielāks **augsti kvalificētu** speciālistu īpatsvars.

TREŠO VALSTU PILSONU IECEĻOŠANAS UN UZTURĒŠANĀS REGULĒJUMS LATVIJĀ: IZAICINĀJUMI UN ESOŠĀS PROBLĒMAS

Iveta Reinholde ○ Kristīne Dupate ○ Vadims Mantrovs ○ Ilze Auliciema ○ Baiba Kiršteina

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

JURIDISKĀ
FAKULTĀTE

GRUPAS PĒTĪJUMA IETVARS

Mērķis

Demogrāfijas un migrācijas procesu izpēte Latvijā no tiesībpolitiskās dimensijas viedokļa.

Galvenie pētījuma virzieni

- ❖ trešo valstu pilsoņu imigrācijas tiesībpolitika
- ❖ aktuālie migrācijas jautājumi un to tiesiskais ietvars

TIESĪBPOLITISKA IETVARA MEKLĒJUMOS

Publikācijas

- ❖ Demogrāfijas problēmu risināšana un imigrācija Latvijā. Tiesībpolitiska ietvara meklējumos. *Latvijas intereses Eiropas Savienībā*, Nr. 2022/2, 92.-109.lpp., pieejams [šeit](#)
- ❖ Tiesībpolitiskas rekomendācijas saistībā ar nacionālo politiku trešo valstu pilsoņu imigrācijā. *Latvijas intereses Eiropas Savienībā*, Nr. 2022/2, 110.lpp., pieejams [šeit](#)

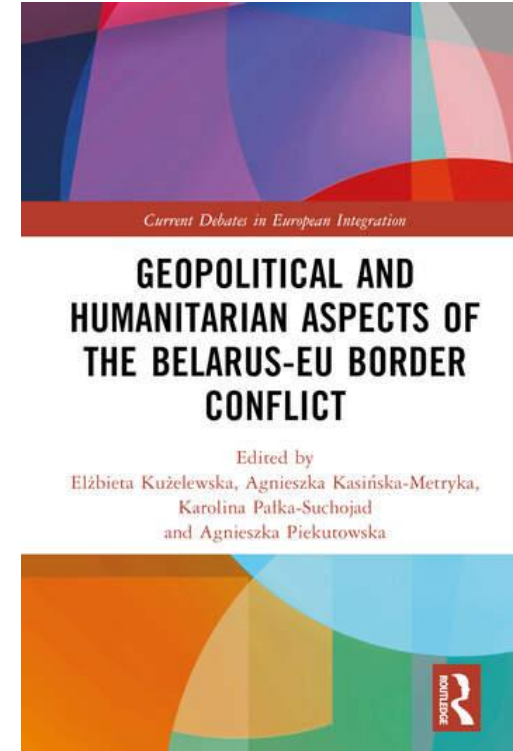
Konferenču ziņojumi

- ❖ Slovēnijas Tiesību zinātņu, izpētes un attīstības tieslietu jomā institūta (OPHIZ) un Mariboras Universitātes starptautiskā konference “Evaluation of Policies on Social Inclusion, Migration”, 2022, referāta nosaukums: Migration processes and the impact on contract law.
- ❖ Francijas-Vācijas vasaras universitāte tiesību un politikas zinātnē, ko organizē *Univestite Paris Nanterre un Universite Cote D’Azur* (Francija), 2023, referāts: *The importance of good law-making in regard to migration processes*.
- ❖ Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes 9.starptautiskā konference, 2024, referāts: *Ieceļošanas režīma atvieglojumu nepieciešamība darbaspēkam no trešajām valstīm Latvijas situācijā*.

ROBEŽKRĪZE

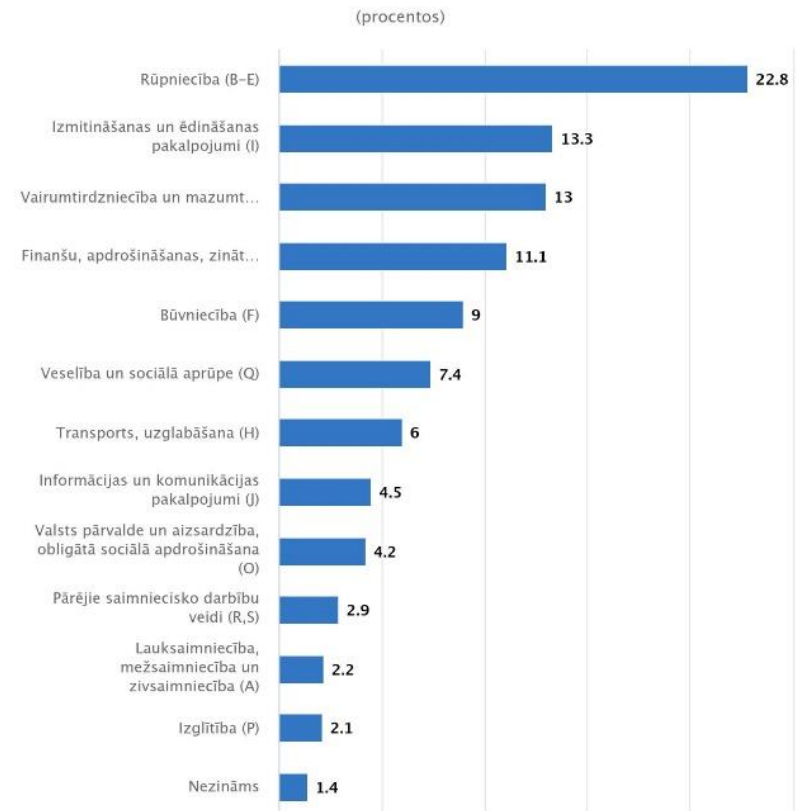
- ❖ Ārkārtējās situācijas izsludināšana atsevišķās administratīvās teritorijās saistībā ar Latvijas un Baltkrievijas valsts robežas nelikumīgās šķērsošanas gadījumu skaita straujo pieaugumu: Ministru kabineta 2021.gada 10.augusta rīkojums Nr. 518 *Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu*.
- ❖ **Mērķis:** izpētīt MK rīkojumā ietverto regulējumu un ar to saistītos problēmjasautājumus.
- ❖ Pētījums atspoguļots nodaļā grāmatā, kas izdota respektablā ārvalstu izdevniecībā saistībā ar Eiropas Savienības - Baltkrievijas robežkrīzi (*Scopus*).

ATBALSTS UKRAINAS CIVILIEDZĪVOTĀJIEM

- ❖ Ukrainas civiliedzīvotājiem sniedzamā atbalsta ietekme uz Ukrainas civiliedzīvotāju nodarbinātību Latvijas teritorijā.
- ❖ **Mērķis:** Ukrainas civiliedzīvotāju atbalsta likuma izpēte no nodarbinātības viedokļa, sagatavota publikācija Latvijas zinātniskā izdevumā (*izdošanā*).
- ❖ **Galvenais secinājums:** paredzēti diezgan specifiski vispārīgie un speciālie izņēmumi (izņemot valodas izņēmumu), taču to izlietošana saistīta ar būtiskiem ierobežojumiem, kuri tādējādi ne vienmēr nodrošinātu būtiskas priekšrocības Ukrainas civiliedzīvotājiem Latvijas darba tirgū.

Ukrainas valstspiederīgie, kuri reģistrējušies kā darba ņēmēji, pēc saimnieciskās darbības veida (NACE 2. red.)
2024. gada janvārī

Avots: Oficiālās statistikas portāls

TALANTU MIGRĀCIJAS IZAICINĀJUMI UN DIASPORAS IESAISTES POTENCIĀLS

Baiba Bela ○ Inta Mieriņa ○ Inese Šūpule ○ Zane Meļķe

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

EKONOMIKAS UN
SOCIĀLO ZINĀTŅU
FAKULTĀTE

TALANTU MIGRĀCIJAS IZAICINĀJUMI UN DIASPORAS IESAISTES POTENCIĀLS

MĒRĶIS

Pievērst padziļinātu uzmanību jaunākajām diasporas iesaistes un tīklošanās praksēm, kā arī darba migrācijas un atgriešanās migrācijas stimuliem.

IZPĒTES NEPIECIEŠAMĪBAS PAMATOJUMS

Globālā konkurence par talantiem, kuri spēj veicināt gudru izaugsmi, izraisa strauji pieaugošu augsti kvalificētu cilvēku migrāciju. Līdz ar to talantu atgriešanās migrācija un diasporas iesaiste daudzās valstīs ar augstiem emigrācijas rādītājiem kļūst arvien nozīmīgākas ekonomikas konkurētspējā un attīstībā, kā arī valsts atpazīstamības un ietekmes stiprināšanā ārvalstīs.

Atbilstoši Mihaila Hazana aprēķiniem, 2018.-2020. gadu sākumā Latvijas “plašās diasporas” apjoms pasaulē bija gandrīz pusmiljons (Hazans, 2020).

DIASPIORAS DIPLOMĀTIJAS POTENCIĀLS: PROFESIONĀĻU IESAISTE VALSTS ATTĪSTĪBĀ

MĒRĶIS

Izpētīt starptautiskajās organizācijās strādājošo Latvijas diasporas profesionāļu gatavību iesaistīties diasporas diplomātijā, jau pastāvošās sadarbības prakses, kā arī sadarbības ieguvumus un kavējošos faktoros.

IZPĒTES NEPIECIEŠAMĪBAS PAMATOJUMS

Diasporas diplomācija ir jauns pētījumu lauks, kur plašāk pētīta diasporas kā grupas un organizāciju iesaiste, bet indivīda līmenī analizēta tikai savas izcelsmes valsts popularizēšana ikdienas kontaktos ar vietējiem iedzīvotājiem.

METODES

Priekšizpēte (5 intervijas), aptauja (150 respondenti), fokusgrupu diskusijas (18 dalībnieki) un daļēji strukturētas intervijas (4 dalībnieki).

DIASPIORAS DIPLOMĀTIJAS POTENCIĀLS: PROFESIONĀĻU IESAISTE VALSTS ATTĪSTĪBĀ

GALVENIE SECINĀJUMI

- ❖ Cilvēki, kas strādā starptautiskās organizācijās, ir gatavi dalīties ar savām zināšanām un pieredzi, tomēr līdzšinējo sadarbību redz kā neregulāru, *ad hoc*, atkarīgu no amatā esošajiem cilvēkiem (piemēram, Latvijas vēstniekiem, pārstāvniecību vadītājiem, konkrētiem valsts pārvaldes darbiniekiem).
- ❖ Šis pētījums parāda diasporas diplomātijas komplekso raksturu, iesaistīto pušu daudzveidību un diasporas profesionāļu potenciālu diasporas diplomātijas īstenošanā.
- ❖ Gan Latvijas valsts, gan diasporas profesionāļi diasporas diplomātiju redz kā lietderīgu ilgtermiņa stratēģisku resursu, kas ļauj stiprināt Latvijas starptautisko atpazīstamību un ietekmi, īpaši ES institūcijās.
- ❖ Diasporas diplomātija tiek uzskatīta par svarīgu valsts zīmola veidošanā, starptautiskās atpazīstamības palielināšanā un ietekmes stiprināšanā, reputācijas veidošanā un interešu aizstāvībā.

DIASPIORAS ORGANIZĀCIJAS: TĪKLOŠANĀS PRAKŠU IZPĒTE

MĒRĶIS

Noskaidrot diasporas organizāciju daudzveidību, tām pieejamos resursus, organizāciju kapacitāti un to aktuālās vajadzības.

IZPĒTES NEPIECIEŠAMĪBAS PAMATOJUMS

Diasporas organizācijas ir maz pētītas ne tikai Latvijā, bet arī pasaulē. Diasporas organizācijām un neformālajām domubiedru grupām ir emigrantus vienojoša un atbalstoša funkcija:

- ❖ uztur emigrantu kultūras identitāti,
- ❖ sekmē kopienas veidošanos,
- ❖ stiprina daudzveidīgas saites ar izcelsmes zemi.

METODES

Jauktu pētījuma metožu dizains, 7 priekšizpētes intervijas, diasporas organizāciju un tiešsaistes grupu identifikācija (identificēti 910 adresāti un 343 tiešsaistes grupas), aptauja (260 derīgas anketas), intervēti diasporas centrālo organizāciju vadītāji.

DIASPORAS ORGANIZĀCIJAS: TĪKLOŠANĀS PRAKŠU IZPĒTE

GALVENIE SECINĀJUMI

- ❖ Diasporas organizāciju darbība ir cieši saistīta ar kopējo latviešu diasporas raksturojumu konkrētā pasaules reģionā vai mītnes valstī.
- ❖ 70% organizāciju darbība ir saistīta ar kultūras jomu.
- ❖ Neraugoties uz ar kultūru saistītu aktivitāšu dominējošo lomu, organizāciju darbība aptver plašu jomu spektru, tostarp sportu, politiku, ekonomiku, zinātņi, informācijas apmaiņu, sociālos jautājumus un citus.
- ❖ Diasporas organizācijas lielākoties ir mazas – pēdējā gada laikā 30% organizāciju bija ne vairāk kā 20 biedru vai dalībnieku un tikpat lielai daļai (30%) – 21–50 dalībnieku.
- ❖ Arī organizāciju gada budžets lielākoties ir neliels – 61% organizāciju gada budžets nepārsniedz 5000 EUR.

MIGRĀCIJAS PROCESI UN IT KLĀSTERIS LATVIJĀ

MĒRĶIS

Izpētīt IT jomas attīstību migrācijas kontekstā: kā emigrācija un remigrācija ietekmē IT jomu, kāda nozīme ir dažādām migrācijas formām darba spēka pieprasījuma apmierināšanā Latvijā.

METODES

Literatūras izpēte, statistikas datu analīze, 10 IT jomas ekspertu intervijas.

GALVENIE SECINĀJUMI

IT klāstera uzņēmumos strādājošo vidū ir sastopamas dažādas migrācijas formas, tajā skaitā, digitālie nomadi, darbs attālināti, dzīvojot citā valstī, imigrantu piesaiste. Vienlaikus būtiski migrācijas vilņi šo jomu nav skāruši, jo Latvijā šīs jomas speciālistiem ir konkurētspējīgs atalgojums un labas iespējas strādāt attālināti.

NEVEIKSMĪGAS REMIGRĀCIJAS PIEREDZE

MĒRĶIS

Izpētīt remigrantu vēlmes, vajadzības un grūtības un sniegt izpratni par strukturālām problēmām, kas noteikušas atkārtotas emigrācijas lēmumu.

METODES

16 biogrāfiskas intervijas un naratīvu tematiskā un diskursīvā analīze.

GALVENIE SECINĀJUMI

Teorijā aplūkotais atgriešanās kultūršoks vērojams arī Latvijas remigrantiem - atgriešanās 'mājās' Latvijā nav vienkārša un iekļaušanās nav pašsaprotama. Latviskā identitāte ir svarīga, tomēr emigrācijas pieredze mītnes valstī un kultūrā ir mainījusi uzskatus un izpratni, tādēļ remigranti vienlaikus jūtas atšķirīgi no iedzīvotājiem Latvijā bez migrācijas pieredzes.

JAUNIENĀCĒJI LAUKOS: IZAICINĀJUMI UN RISINĀJUMI

Ženija Krūzmētra ○ Dina Bite ○ Līga Feldmane ○ Anete Tīrmane ○ Tatjana Ajubova

VPP
Valsts pētījumu
programma

Latvijas
Biozinātņu un
tehnoloģiju
universitāte

LBTU DARBA PAKAS UZDEVUMI

Aktualitāte: jaunienācēji laukos veido jaunu un dinamisku grupu Eiropas lauku sabiedrībā un sniedz spēcīgu sociālo motivāciju un praksi daudznozarū lauku attīstībā. Jaunienācēji laukos mazina demogrāfisko disbalansu un kompensē cilvēkkapitāla zudumu. Latvijā jaunienācēju loma lauku teritoriju attīstībā nav pietiekami pētīta.

Uzdevumi

- ❖ Veikt teorētisko izpēti par jaunienācēju piesaisti un integrāciju laukos iekļaujošas sabiedrības attīstības kontekstā.
- ❖ Apkopot uz vietu balstītas piesaistes un integrācijas prakses.
- ❖ Veikt primāro un sekundāro datu analīzi.
- ❖ Sniegt uz zināšanām balstītus ieteikumus par jaunienācēju piesaisti un integrāciju lauku teritorijās Latvijā.

Dati un metodes

Kvalitatīvā izpētes pieeja

- ❖ Literatūras analīze
- ❖ Dokumentu analīze – novadu attīstības plānu analīze
- ❖ Koprades pasākums – darba grupu rezultāti
- ❖ Lauka darbs – daļēji strukturētas individuālās un grupu intervijas (54)
- ❖ Jaunienācēju salidojums Vidzemē
- ❖ Viedie ciemi un jaunienācēji Kurzemē

SOCIĀLĀS INTEGRĀCIJAS MODELIS (Bosswick, Heckmann, 2006)

Sociālās integrācijas modelis sastāv no četrām savstarpēji saistītām dimensijām, kuras nepieciešams īstenot, lai indivīda integrācijas procesu varētu uzskatīt par veiksmīgu:

- ❖ **strukturālā** – iekļauj pieeju sabiedrības institūciju sistēmām, piemēram, darba tirgum, mājokļiem, izglītības sistēmai;
- ❖ **kulturālā** – nosaka nepieciešamību apgūt komunikācijas kompetences, zināšanas par vietējo kultūru un kopienu;
- ❖ **interaktīvā** – attiecināma uz iekļaušanos un pieņemšanu sabiedrībā, izveidojot sociālos kontaktus;
- ❖ **identifikācijas** – saistīta ar piederības sajūtu un identificēšanos ar vietu un vietējām sabiedrības grupām.

Sociālo integrāciju saista arī ar piederības sajūtas izveidošanos jaunajai dzīvesvietai un lokālajai sabiedrībai, jo tā ir cieši saistīta ar iespējām mijiedarboties ar citiem sabiedrības pārstāvjiem, zināšanām par vietējo, kā arī pozitīvu sajūtu identificēšanu.

Arī piederību var raksturot kā divvirzienu procesu, kurā indivīds jūtas piederīgs kopienai, un kopiena indivīdu uztver kā sev piederīgu (Bosswick, Heckmann, 2006; Allen et al., 2021; Hedetoft, 2002; Birka, 2014).

JAUNIENĀCĒJU INTEGRĀCIJAS PROCESA ELEMENTI LATVIJAS LAUKOS

Avots: autoru veidots, balstoties uz empīriskā pētījuma rezultātiem

LABĀS PRAKSES PIEMĒRU POPULARIZĒŠANA

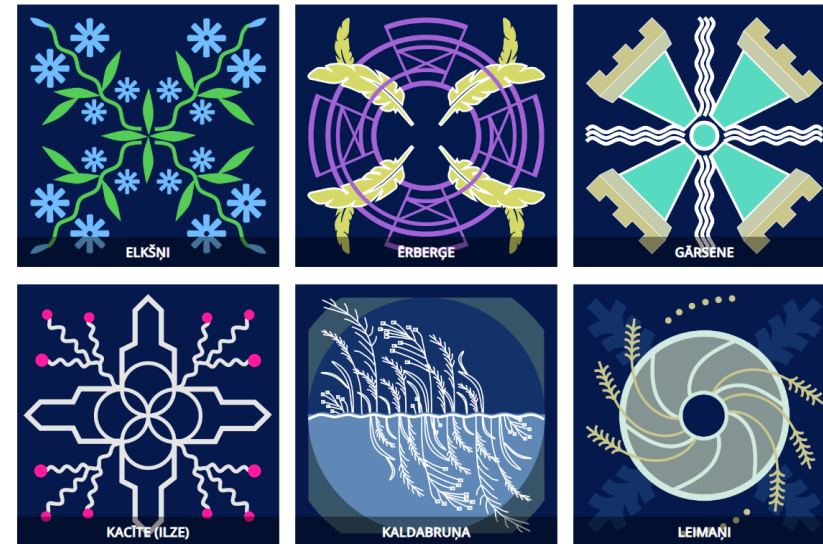
❖ Viedais ciems **Jaunlutriņi**

Ar Altum palīdzību iniciē daudzdzīvokļu māju renovāciju laukos, izpērkot tukšos dzīvokļus, piesaista ciemam jaunus iedzīvotājus, sakārtojot vidi.

❖ Viedais ciems Kaldabruņa, **kopienu sadarbības tīkls «Sēlijas salas»**

Vietas imidža maiņa, piederības sajūtas attīstīšana/nostiprināšana, jaunienācēju piesaistei pierobežas teorijā.

NOVADU ATTĪSTĪBAS PLĀNU ANALĪZE (2022-2028)

- ❖ **Kopumā** - dokumenti tiek veidoti atbilstoši nacionālajiem plānošanas dokumentiem, arī atspoguļojot plānošanas reģionu mērķus; - dokumentos ir iekļauta iedzīvotāju piesaiste, bet pašvaldības deklarē jau zināmas problēmas un mērķus (tām nepieciešami skolotāji, ģimenes ārsti, medmāsas, sociālie darbinieki);
- ❖ **Izteikumi par jaunienācējiem** - tieši netiek atrasti («piesaistīt radošus, elastīgus un aktīvus, kopienas veidot spējīgus cilvēkus») - netieši - «vitālas dabiskās kustības un migrācijas veicināšana»; «investoru un uzņēmēju piesaiste»; «gaidāmas jaunas ģimenes un remigranti»; «tiek piesaistīti kvalificēti imigranti»; «tiek veikta integrācijas politika»;
- ❖ **Tipiski risinājumi** - infrastruktūras (īpaši mājojumu) uzturēšana, atlaides dažādām iedzīvotāju kategorijām, kas deklarē savu dzīvesvietu šajā teritorijā;
- ❖ **Salīdzinoši inovatīvas pieejas** - attālinātā darba veicināšana un infrastruktūras nodrošināšana tam – Telpu un IT risinājumu koprade; - dot iespēju vietējai sabiedrībai kā sadarbības partnerim, atbalstīt kopienas iniciatīvas.

SECINĀJUMI I

- ❖ Lai veiksmīgi attīstītu lauku teritorijas, uzņēmējdarbību Latvijas laukos, ir **nepieciešama sinerģija starp dažādiem faktoriem** – infrastruktūras attīstību, cilvēku resursu potenciālu un kopienas spēcīgāšanu. Tikai šādā veidā var radīt labvēlīgu vidi, kurā uzņēmēji/iedzīvotāji varētu realizēt savas idejas un veicināt reģiona attīstību.
- ❖ Dzīve laukos kopumā ir dārgāka par dzīvi pilsētā. Dzīves izmaksas laukos cieši korelē ar katra indivīda vērtībām un personīgajām prasībām pēc ikdienas ērtībām, kā arī dzīvesveida.
- ❖ Situācija mājokļu jomā lauku teritorijās vērtējama kā neviendabīga, nesistemātiska un nepārskatāma. Mācīšanās no veiksmīgiem piemēriem notiek stihiski un neformāli.

SECINĀJUMI II

- ❖ Būtiska nozīme ir neformāliem personīgiem kontaktiem, piederībai kopienai, iedzīvotāju vēlmei sadarboties un pašiem meklēt risinājumus.
- ❖ Nav mērķtiecīga/plānveidīga institucionāla atbalsta lauku depopulācijas mazināšanai.
- ❖ Patreizējā valsts politika neveicina jaunienācēju piesaisti laukiem, nav plānots valsts līmeņa atbalsts lauku apdzīvotības veicināšanai, jaunienācēju piesaistei un integrācijai.
- ❖ Aktuālajos novadu attīstības plānos - izteikumi par jaunpienācējiem - tieši netiek atrasti («piesaistīt radošus, elastīgus un aktīvus, kopienu veidot spējīgus cilvēkus») - netieši - «vitālas dabiskās kustības un migrācijas veicināšana»; «investoru un uzņēmēju piesaiste»; «gaidāmas jaunas ģimenes un remigranti»; «tiek piesaistīti kvalificēti imigranti»; «tiek veikta integrācijas politika».

CILVĒKRESURSU PĀRVALDĪBAS STRATĒGIJAS POZITĪVAS SABIEDRĪBAS ATTIEKSMES VEICINĀŠANAI PRET IEKĻAUJOŠO IZGLĪTĪBU JAUNPIENĀCĒJU INTEGRĀCIJAS KONTEKSTĀ

Ilga Prudņikova ◦ Jānis Dzerviniks ◦ Svetlana Ušča ◦ Līga Danilāne ◦ Velta Ļubkina

RĒZEKNES TEHNOLOĢIJU AKADĒMIJAS DARBA PAKA

paredz pētījumu **jaunatbraucēju iekļaušanai izglītībā ar mērķi**: pētījumu rezultātā piedāvāt Modeli jaunatbraucēju sekmīgai iekļaušanai LR izglītības sistēmā un atbalsta materiālus modeļa ieviešanai.

Mērķa grupa - izglītības procesā iesaistītie dalībnieki:

- ❖ izglītojamie (vietējie un ieobraucēji),
- ❖ pedagogi.

Uzdevumi:

1. Veikt teorētisko izpēti un labās prakses pārnesi, iesaistot eksperti - diasporas latvieti Sidnejā (Austrālija), lai nodrošinātu pasaules zinātnieku vidū atzītu un Latvijai aktuālu metožu, modeļu un tehnoloģiju izmantošanu rezultātu sasniegšanai un jaunatbraucēju iekļaušanai izglītībā;
2. Izstrādāt Modeli jaunatbraucēju sekmīgai iekļaušanai LR izglītības sistēmā un atbalsta materiālus modeļa ieviešanai;
3. Veikt aprobāciju, sagatavot ieteikumus institūciju un valsts līmenī, veikt rezultātu izplatīšanas pasākumus.

Prezentācijas mērķis: identificēt cilvēkresursu pārvaldības stratēģijas, kas var veicināt pozitīvu sabiedrības attieksmi pret iekļaujošo izglītību jaunpienācēju integrācijas kontekstā.

Pētījuma aktualitāte:

1) Etniskās un kultūras daudzveidības pieaugums

Globalizācija un migrācijas intensifikācija rada izaicinājumus izglītības sistēmai. Nepieciešamība veicināt jaunpienācēju bērnu sociālo kohēziju un integrāciju.

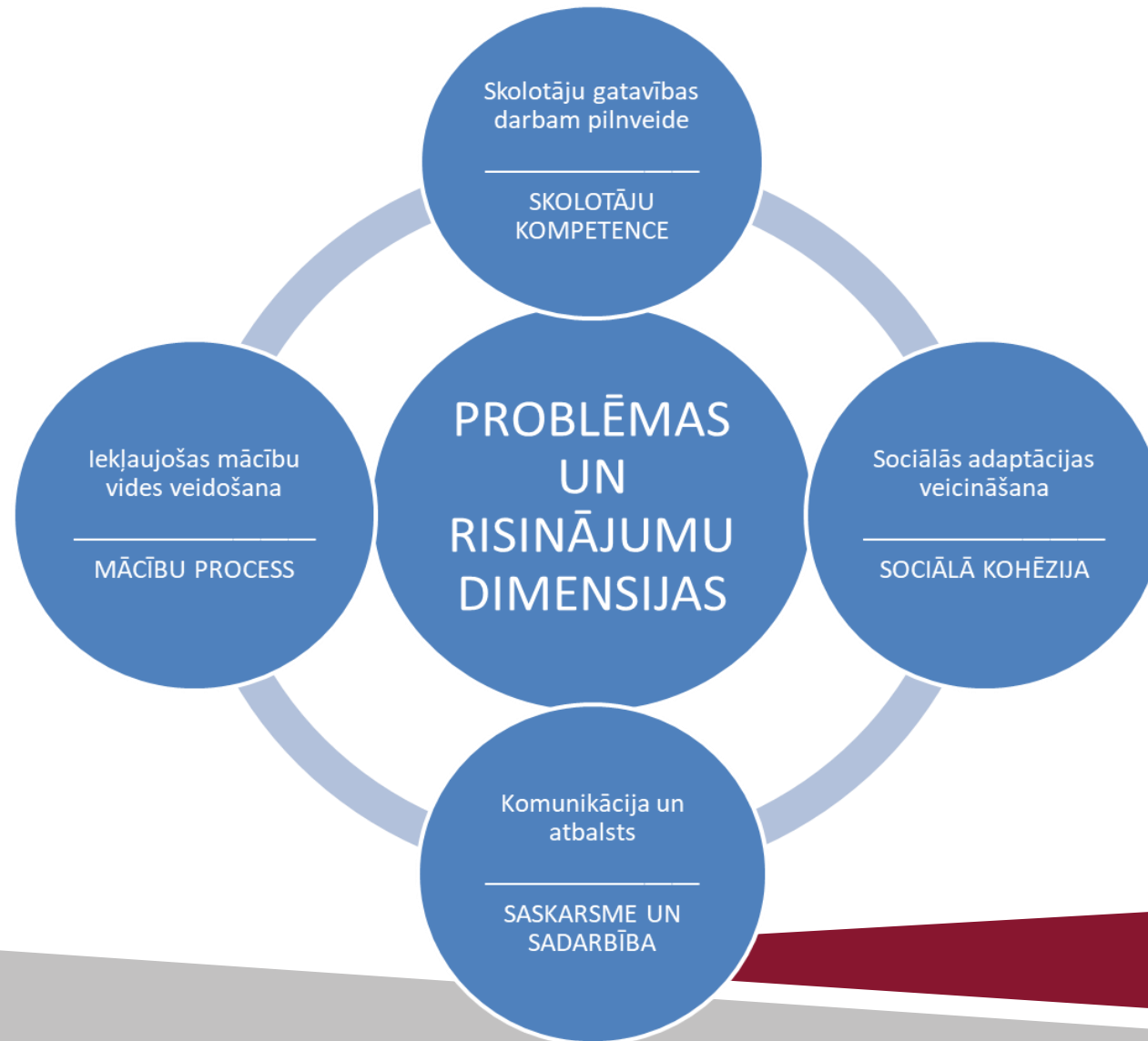
2) Iekļaujošā izglītība

Iekļaujošā izglītība ir process, kurā tiek meklēti piemērotākie veidi, kā reaģēt uz dažādību. Atbalsta sniegšana iekļaujošajā izglītībā nav tikai izglītības sistēmas jautājums: būtībā tā ir sabiedrības demokratizācijas rādītājs.

Trīs svarīgi aspekti iekļaujošā izglītībā:

- ❖ **vienlīdzība** - veicināt vienādas iespējas visiem,
- ❖ **kvalitāte** - sasniegt savu pilnu potenciālu un gūt pozitīvu mācību pieredzi,
- ❖ **taisnīgums** - kompensēt esošās nevienlīdzības un veicināt sociālo taisnīgumu izglītībā.

JAUNPIENĀCĒJU BĒRNU IEKĻAUŠANA IZGLĪTĪBAS SISTĒMĀ: PROBLĒMAS UN RISINĀJUMU DIMENSIJAS

CILVĒKRESURSU PĀRVALDĪBAS STRATĒĢIJAS UN TO RAKSTUROJUMS

Stratēģija	Apraksts	Iespējamie ieguvumi
Integrētas profesionālās pilnveides programmas	Regulāri kursi, praktiskās darbnīcas, nometnes, mentoru programmas	Uzlabo pedagogu prasmes un zināšanas par iekļaujošo izglītību, samazina aizspriedumus
Holistiskas sabiedrības informēšanas iniciatīvas	Izglītojošas kampaņas, sabiedrības iesaistes pasākumi, multimediju resursi	Veicina pozitīvu attieksmi un samazina aizspriedumus, veicina sapratni
Politikas un atbalsta mehānismi izglītības iestādēs	Politiku izstrāde, finansiāls atbalsts, resursu pieejamība	Atbalsta pedagogu un skolu darbu, nodrošina nepieciešamos resursus un vadlīnijas
Vietējās kopienas un skolas sadarbība	Skolu un kopienas partnerattiecības, komunikācijas kanāli	Uzlabo integrācijas procesus, veicina sadarbību un resursu apmaiņu

ZINĀŠANAS RAKSTUROJOŠO APGALVOJUMU PAŠNOVĒRTĒJUMI

Apgalvojums	Mean	Std	p atkarībā no		Korelācija ar atbalstu
			pieredzes	vecuma	
Esmu zinošs tādās mācīšanas stratēģijās, kas ietver sevī etniskās identitātes dažādības komponenti.	2,60	,743	,004	-	,157
Man ir izpratne par kultūras dažādības aspektu pedagoģijā.	2,95	,730	-	,031	178
Esmu zinošs par to, kā jaunpienācēju pieredze var ietekmēt viņu mācīšanos.	2,92	,755	,009	-	,114
Esmu zinošs par dažādiem resursiem, kurus var izmantot jaunpienācēju mācību procesā.	2,81	,791	,000	-	,189

PĒTĪJUMA REZULTĀTU ANALĪZE

Skolotāju perspektīva

Nepieciešamība pēc profesionālās pilnveides:

starpkultūru kompetences un iekļaujošās izglītības metodes.

Atbalsta resursi: papildu mehānismi jaunpienācēju integrācijai.

Pozitīva vide: starpkultūru kompetence samazina aizspriedumus.

Izglītības vadītāju perspektīva

Stratēģiskās vadības nozīme: cilvēkresursu stratēģijas integrēšana ar iestādes mērķiem.

Sabiedrības informēšana: pozitīvas attieksmes veicināšana.

Resursi un politika: atbalsts skolotājiem integrācijas procesā.

Vecāku perspektīva

Komunikācijas nozīme: skaidra, regulāra informācijas apmaiņa starp skolām un ģimenēm.

Sabiedrības izpratne: mērķtiecīgas informēšanas kampaņas, lai mazinātu aizspriedumus.

Individuālais līmenis

- ❖ Atbalsts izglītojamajiem, skolotājiem un vecākiem.
- ❖ Profesionālās kompetences pilnveide, balstoties uz labās prakses piemēriem.
- ❖ Attieksmes maiņa un sabiedrības izglītošana par iekļaušanas jautājumiem.

Institucionālais līmenis

- ❖ Vadības iesaiste un atbalsts pedagogu profesionālajai pilnveidei.
- ❖ Pozitīvas sabiedrības informēšanas pasākumi.
- ❖ Sadarbības veicināšana starp iesaistītajām pusēm.

Valsts un pašvaldību līmenis

- ❖ Nepietiekams finansējums iekļaujošās izglītības īstenošanai.
- ❖ Sistēmas nesakārtotība, nepieciešamība pēc normatīvā regulējuma.

SECINĀJUMI

1) **Pedagogu profesionālā pilnveide:**

Pedagogu izglītība, kas vērsta uz starpkultūru kompetencēm, ir būtiska migrantu un bēgļu bērnu integrācijai. Speciāli pielāgotas programmas, kas apvieno praktiskas metodes un teorētiskās zināšanas, uzlabo skolotāju prasmes un mazina aizspriedumus.

2) **Holistiskas sabiedrības informēšanas kampaņas:**

Tradicionālās informēšanas metodes nav pietiekamas. Holistiska pieeja, kas ietver izglītojošus pasākumus un aktīvu sabiedrības iesaisti, ir būtiska pozitīvas attieksmes veicināšanai un aizspriedumu mazināšanai.

3) **Politikas izstrāde efektīvu resursu nodrošināšanai:**

Izglītības politikai jābūt vērstai uz resursu pieejamību pedagogu izglītībai un atbalsta pakalpojumiem. Integrētu politiku izstrāde ir būtiska, lai veiksmīgi īstenotu iekļaujošo izglītību.

RELIGĪSKO KOPIENU POTENCIĀLS JAUNPIENĀCĒJU IEKĻAUŠANĀ UN SOCIALIZĀCIJĀ

Māra Kiope ○ Solveiga Krūmiņa-Koņkova ○ Nadežda Pazuhina ○ Inese Runce

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
FILOZOFIJAS UN
SOCIOLOĢIJAS
INSTITŪTS

PĒTĪJUMA MĒRĶIS, UZDEVUMI, METODEDES

Mērķis: apzināt reliģisko kopienu pieredzi jaunpienācēju iekļaušanā Latvijas sabiedrībā; tematizēt reliģiskās identitātes saliedējošo vektoru, kas ir būtiskais sociālās atmiņas un kolektīvās identitātes (kopības) veidošanās faktors.

Uzdevumi:

- ❖ Raksturot un analizēt kopienu veiktās sociālās palīdzības formas: institucionalizētās (misijas darbs, svētdienas skolas, patversmes, labdarības pasākumi) un neformālās (draugu kopienas sociālajos tīklos, tīklošanās, saviesīgie vakari)
- ❖ Analizēt sociālās iekļaušanas mehānismus, kuri izveidojās vēsturiski lielākajās kristīgajās konfesijās.

Metodes:

- ❖ padziļinātās intervijas ar respondentiem, kuriem ir migrācijas pieredze, kā arī pieredze saskarsmē un profesionālajā darbā ar migrantiem vai arī brīvprātīgā darba pieredze, reliģisko kopienu pārstāvjiem;
- ❖ publicēto avotu diskursa analīze;
- ❖ gadījumu analīze;
- ❖ novērošanā.

RELIĢISKO KOPIENU PĒTĪJUMI MIGRĀCIJAS PROCESU IZPĒTĒ

Migrācijas pētījumi

Demogrāfiskie dati
Ekonomiskie efekti
Sociālās integrācijas
procesi
Politiskās un ekonomiskās
ietekmes procesi

Problēmsituācijas:

Migrantu piekļuve
religiskajiem pakalpojumiem

Reliģisko kopienu pētījumi

Kultūras adaptācija
Atbalsta sistēmas
Reliģiskās identitātes
saglabāšana

Konflikti un saskaņas prakses

Pētījumu intersekcija (pārklāšanās)

Reliģisko kopienu loma migrantu integrācijā
Kultūrsociālie tīkli
Politiskās un ekonomiskās ietekmes
Migrantu piekļuve religiskajiem pakalpojumiem

GADĪJUMA IZPĒTE: KOPIENA «UKRAINA LATVIJĀ»

Ļoti strauja liela skaita Ukrainas kara bēgļu ierašanās kā īpašs migrācijas procesu pārvaldības izaicinājums

Jaunpienācēji ir atšķirīgi no ukraiņu minoritātes Latvijā, jo «ņem sev līdzi vietu» – vērtības, attieksmes, reģionālās īpatnības, politiskos uzstādījumus, kultūras un reliģisko pieredzi dzīves vietā Ukrainā

Reliģiskās kopienas:

1) (draudzes) veic pastorālo aprūpi, t.sk. grieķu katoļu aprūpi Latvijas katoļu draudzēs

2) sadarbojas ar valsts un pašvaldības organizācijām, piemēram, jaunpienācēju kuratoru nodrošināšanā

3) veido palīdzības centrus un dažādus integrācijas veicināšanas pasākumus (valodas kursus, psiholoģiskās konsultācijas, ekskursijas)

RELIĢISKĀS KOPIENAS SNIEDZ

Atbalstu

- ❖ emocionālo un psiholoģisko, kas ir būtisks migrantu psiholoģiskajai stabilitātei un iekšējai drošībai;
- ❖ dažādus atbalsta pakalpojumus, piemēram, valodas kursus, juridisko palīdzību vai zināšanu nodrošināšanu par sabiedrības funkcijām;
- ❖ nodrošina cilvēkresursus migrantu līdzgaitniecībai.

Sociālās tīklošanās platformu

- ❖ palīdz migrantiem iegūt resursus, piemēram, darbu, mājvietu vai izglītību;
- ❖ veido savstarpējo tīklošanos un tautiešu atbalstu.

Kultūras adaptāciju un mijiedarbību ar uzņemošo kopienu

- ❖ sniedz informāciju un palīdzību, lai migranti (jaunpienācēji) pielāgotos kultūras un sociālajām normām;
- ❖ rada piederības sajūtu un kopību ar uzņemošo kopienu.

RELIĢISKO KOPIENU POTENCIĀLA IZMANTOŠANA SOCIĀLĀS IEKĻĀUŠANAS UN INTEGRĀCIJAS JOMĀ: RĪCĪBPOLITIKAS GALVENIE ASPEKTI

Latvijas iedzīvotāju un jaunpienācēju reliģiskā identitāte

01

Izstrādājot sociālā atbalsta un integrācijas programmas reģionos, jāņem vērā reliģisko organizāciju pieredze uz sociālo un kultūras iekļaušanu vērsto pasākumu rīkošanā, pastorālās aprūpes pieredze un sociālais resurss, iesaistot tās kopējos projektos un padarot pieejamu to finansējumu.

Tiesiskais regulējums attiecībā uz ieceļotāju (migrantu) grupu reliģiskajām brīvībām

02

Iespējamo konfliktu tiesisko risinājumi, diskriminācijas risku mazināšana publiskajā telpā un darba tirgū; skaidrība attiecībā uz sūdzību sniegšanas kārtību, to izskatīšanas un atbildes sniegšanas termiņiem. Būtiski, lai tiesiskais regulējums nostiprinātu reliģiskās izvēles brīvprātības principu attiecībā uz visām sociālajām un vecuma grupām.

Sabiedrības informētība reliģijas jomā

03

Izvairīšanās no reliģiskajiem stereotipiem, ksenofobijas un naida runu risku mazināšana. Jāatbalsta pētījumi, kas veltīti jaunpienācēju reliģiskās un kultūras identitātes jautājumiem.

RELIĢISKO KOPIENU POTENCIĀLA IZMANTOŠANA SOCIĀLĀS IEKĻĀUŠANAS UN INTEGRĀCIJAS JOMĀ: RĪCĪBPOLITIKAS GALVENIE ASPEKTI

Ieceļotāju kultūras pieredze viņu izcelsmes zemē, attieksme pret reliģiju un iesaiste reliģiskajās praksēs

04

Plānojot jaunpienācēju nodrošināšanu ar mājokļiem un veidojot stratēģijas jaunpienācēju integrēšanā darba tirgū, viņiem jānodrošina iespēja īstenot reliģiskās prakses likumdošanas ietvaros, ievērojot cieņpilnu attieksmi pret atšķirīgo pieredzi; jāuztur saskarsmi ar reliģiskajiem līderiem un kopienas viedokļu līderiem.

Reliģisko (arī mazākumgrupu) organizāciju pārstāvju, kā arī reliģijpētnieku iesaiste integrācijas stratēģiju izstrādē

05

Reliģisko organizāciju pārstāvji var būt efektīvie sabiedroti sabiedrības noskaņu (arī spriedzes) “mērīšanā”, kas palīdz rīkoties proaktīvi, iekļaujot rīcības plānā pasākumus, kas atbilst dažādu sabiedrības grupu gaidām un veicina savstarpējo izpratni. Reliģisko minoritāšu pārstāvniecība ir svarīga demokrātiskajā lēmumu pieņemšanas procesā, vienlaikus tā mazina šo grupu sociālās getoizācijas un atstumtības riskus.

Reliģisko kopienu pieredzes izmantošana, atbalstot ieceļotāju un vietējo iedzīvotāju tīklojumus

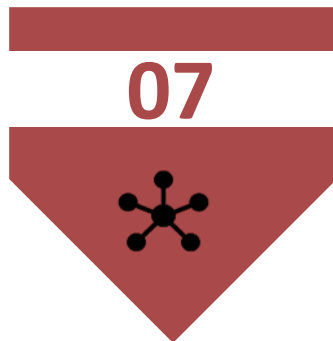
06

Vēsturiski aprobēto modeļu izmantošana: svētdienu skolu un sarunu vakaru formāts, piemēram, ir pielāgojams arī latviešu valodas kursiem un veiksmīgai socializācijai vietējā kopienā.

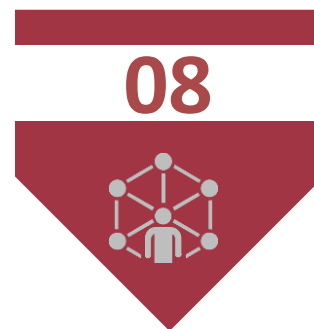
RELIGIJSKO KOPIENU POTENCIĀLA IZMANTOŠANA SOCIĀLĀS IEKĻĀUŠANAS UN INTEGRĀCIJAS JOMĀ: RĪCĪBPOLITIKAS GALVENIE ASPEKTI

Reģiona reliģisko kopienu (organizāciju) viedokļu līderu un aktīvo locekļu iesaistīšana esošo stratēģiju īstenošanā

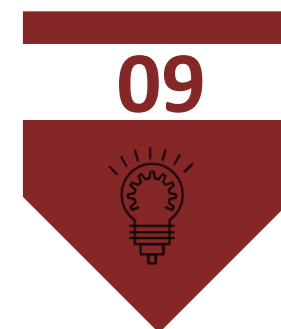
Reliģisko kopienu aktīvie locekļi var būt jaunpienācēju kuratori, palīgi, atbalsts sociālo saišu un tīklojumu veidošanā jaunpienācēju un vietējo iedzīvotāju starpā. Reliģisko līderu viedoklis var būt nozīmīgs motivējošais faktors gan kopienas ticīgajiem, gan jaunpienācējiem.

Reliģisko organizāciju sociālā, psiholoģiskā, emocionālā atbalsta prakses, pieredze un kapacitāte

Reliģiskās organizācijas var mērķtiecīgi un kvalitatīvi nodrošināt sociālus pakalpojumus ne tikai savas konfesijas piederīgajiem, kā to veiksmīgi dara *Caritas*, Pestīšanas Armija u.c.

Reliģisko kopienu atbalsta plašāka izpratne: ne tikai materiālais atbalsts un reliģiskie pakalpojumi, bet arī socializācija, sabiedrotie darba meklējumos, apmācība

Reliģisko kopienu iniciatīvas atbalsts. Latviešu valodas un kultūras apguve sarunu klubā, palīdzība jaunajām māmiņām ar bērnu pieskatīšanu, palīdzība darba meklējumos un CV sastādīšanā u.c. sociāli nozīmīgie uzdevumi ir veicami ar brīvprātīgo piesaisti reliģiskajās kopienās.

Paldies uzmanību!

demomig@lu.lv

www.demomigpro.lu.lv

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

Pētījums veikts veikts Valsts pētījumu programmas projekta **Jauni risinājumi demogrāfijas un migrācijas procesu izpētē latviskas un eiropiskas zināšanu sabiedrības attīstībai (DemoMigPro)** (Nr. VPP-Letonika-2021/4-0002)

